

"महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी
योजने अंतर्गत ग्राम रोजगार सेवकांचे
मानधन वितरित करावयाची कार्यपद्धती"

महाराष्ट्र शासन

नियोजन विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: मग्रारो-२०२०/प्र.क्र.१२५/रोहयो-७

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय - ४०००३२

तारीख: ०८ मार्च, २०२१

वाचा :

- १) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्र.मग्रारोहयो-२००६/प्र.क्र.१०४/रोहयो -१०,
दि.१९/१०/२००६.
- २) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्र.मग्रारोहयो-२०१०/प्र.क्र.४९/रोहयो-१०,
दि.०५/०६/२०१०.
- ३) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्र. मग्रारोहयो-२०११/प्र.क्र.४०/ रोहयो-१०- अ,
दि.०२/०५/२०११.
- ४) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्र.दि.२६/०२/२०१३.
- ५) शासन निर्णय, नियोजन विभाग, क्र.मग्रारोहयो-२०१०/प्र.क्र.४८/रोहयो-१०, दि.०१/०३/२०१४.
- ६) महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेअंतर्गत राज्य नियामक मंडळाची बैठक
दि.२७/०८/२०१९ चे इतिवृत्त.

प्रस्तावना :

मनरेगा अंतर्गत ग्राम सेवकाला मदत करण्यासाठी ग्राम रोजगार सेवक यांच्या सेवा ग्राम पंचायतीमार्फत घेण्यात आल्या आहेत व त्यांच्या सेवा महत्वाच्या आणि उपयुक्त ठरल्या आहेत.

२. ग्रामपंचायत अथवा कार्यान्वयीन यंत्रणेमार्फत आलेल्या एकूण कामाच्या खर्चापैकी ग्राम रोजगार सेवकाचे मानधन योजनेअंतर्गत मजुरी प्रदानाच्या खर्चाच्या दि. ०५ जून, २०१० च्या शासन निर्णयान्वये ०.७५ % वरून ०२.२५ % वाढवण्यात आले होते.

३. उपरोक्त निर्णयामुळे कामाचे प्रमाण जास्त असणाऱ्या ग्रामपंचायतीत त्यांना समाधानकारक मानधन मिळत होते. परंतु, कमी मनुष्य दिवस निर्मिती किंवा पूरेशी कामे नसणाऱ्या ग्रामपंचायतींमध्ये त्यांना पूरेसे मानधन मिळत नव्हते. ग्राम रोजगार सेवकांचे काम हे अर्धवेळ स्वरूपाचे असले तरी त्यांना समाधानकारक मानधन मिळणे आवश्यक आहे. या पार्श्वभूमीवर वरील संदर्भ क्र.५ च्या शासन निर्णय अन्वये ग्राम रोजगार सेवकांच्या मानधनात खाली नमूद केलेल्या सूत्रानुसार वाढवण्याचा निर्णय घेण्यात आला.

तक्ता क्र.१

एकूण वार्षिक मनुष्य दिवस	सद्याचा मानधनाचा दर	सुधारीत मानधनाचा दर
१००० मनुष्य दिवस पर्यंत	एकूण मजुरी प्रदानाच्या खर्चाच्या २.२५%	एकूण मजुरी प्रदानाच्या खर्चाच्या ६%
१००१-२००० मनुष्य दिवस	२.२५ %	४%
२००० पेक्षा अधिक मनुष्य दिवस	२.२५ %	२.२५ %

४. संदर्भ क्र.५ च्या शासन निर्णयान्वये या योजनेची प्रभावी अंमलबजावणीकरीता ग्राम रोजगार सेवकांना अदा करावयाच्या मानधनाच्या सुधारीत दर लागू करण्यासाठी याबाबत शीघ्र गणक (Ready Reckoner) तयार करण्यासाठीही सुचविण्यात आले होते.

५. तसेच, मा.मुख्य सचिवांच्या अध्यक्षतेखाली दि.२७ ऑगस्ट, २०१९ रोजी घेण्यात आलेल्या नियामक मंडळाच्या बैठकीत खालीलप्रमाणे प्रोत्साहन भत्ता देण्याबाबत निर्णय घेण्यात आला होता.

तक्ता क्र.२

अ.क्र.	मनुष्यदिवस निर्मिती	प्रोत्साहन भत्ता
१	५००-१५००	४०००
२	१५००-२५००	६०००
३	२५०० पेक्षा जास्त	८०००

संदर्भ क्र.४ च्या ग्राम रोजगार सेवकांना प्रत्यक्ष प्रवास खर्च व अल्पोपहार खर्च देण्याबाबत निर्णय घेण्यात आला. त्यात त्यांना मनरेगाच्या कामानिमित्त गट विकास अधिकारी कार्यालय किंवा ग्राम सेवकाच्या सूचनेप्रमाणे प्रवास करण्यासाठी राज्य परिवहन महामंडळाची बस/रेल्वेचा द्वितीय वर्ग/स्थानिक शेरर रिक्शा मधून केलेल्या प्रवास खर्चाची अदायगी अनुज्ञेय करण्यात आली. तसेच, या भेटीकरिता प्रतिदिवस रु.२५ अनुज्ञेय करण्यात आला. तथापि, अल्पोपहारावर खर्च दर महिन्याला रु.२०० पर्यंतच मर्यादित करण्यात आला.

६. उपरोक्त सर्व बाबी लक्षात घेता अनुज्ञेय मानधन, भत्ते तसेच प्रोत्साहनपर राशी या सर्वांची गणना करुन शीघ्र गणक (Ready Reckoner) तयार करुन दर महिन्याला अनुज्ञेय होणारा मानधन प्रदर्शित केल्यास सर्वांना आणि विशेष करुन ग्राम रोजगार सेवकांना अधिक स्पष्टता येईल कि किती अतिरिक्त मनुष्य दिवस निर्माण केल्याने एकूण रक्कम वाढून दर महिन्याला किती मानधन मिळेल. अशाने ग्राम रोजगार सेवक अधिक काळजीपूर्वक लेबर बजेट /समृद्धी बजेट तयार करतील व त्याची अंमलबजावणी ही करतील. या बाबींवर दि. ०२ फेब्रुवारी, २०२१ च्या मा.मुख्य सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली टास्क फोर्सच्या सभेत सांगोपांग चर्चा करण्यात येऊन शीघ्र गुणक (Ready Reckoner) प्रदर्शित करण्याचा निर्णय घेण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :

महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजने अंतर्गत ग्रामपंचायत निहाय एकूण निर्माण होणाऱ्या संचयित मनुष्य दिवसाच्या अनुषंगाने प्रतिमाह एकत्रित मानधन बाबतचे विवरण खालील तक्ता क्र.३ प्रमाणे मान्य करण्यात येत आहे. (सदरील मानधन हे सर्व बाबींचा विचार करून दरमहा एकत्रितपणे निश्चित करण्यात आलेले आहे.)

तक्ता क्र.३

अ.क्र.	मनुष्य दिवस	वार्षिक मानधन	मासिक मानधन
१.	०-७५०	प्रचलित पध्दतीनुसार ६% (एकूण कामाच्या)	
२.	७५१-१५००	२४०००	२०००
३.	१५०१-२५००	३६०००	३०००
४.	२५०१-४०००	४२०००	३५००
५.	४००१-५५००	४८०००	४०००
६.	५५०१-७०००	५४०००	४५००
७.	७००१-८०००	६००००	५०००
८.	८००१-९०००	६८४००	५७००
९.	९००१-१००००	७६८००	६४००

टीप : १०००० मनुष्य दिनाच्या पुढे प्रत्येक १००० मनुष्य दिवसापर्यंत रुपये ७००/- ची वाढ करून गणना करण्यात यावी.

२. वरील गणनेत टक्केवारी काढताना एकूण कामाचा ६% काढण्यात आली आहे. त्यामुळे यापुढे याआधीच्या शासन निर्णयांमध्ये उल्लेखल्याप्रमाणे मजुरी प्रदानाच्या राशिचा टक्केवारी न काढता एकूण कामावरील व्ययाचा (अकुशल व कुशल धरून) टक्केवारी काढण्यात येईल. या व्यतिरिक्त कोणत्याही प्रकारचा भत्ता अथवा खर्चाची अदायगी ग्रामरोजगार सेवकास अनुज्ञेय राहणार नाही.

३. प्रत्येक तिमाही अखेरीस संचयित मनुष्य दिवस लक्षात घेऊन **तक्ता क्र.३** प्रमाणे मानधन यांची सांगड घालून ताळमेळ घेण्यात यावा. याप्रमाणे कार्यवाही करताना मार्च अखेरचे अंतिम देयक तयार करताना एप्रिल १५ रोजी चे योजनेच्या संकेतस्थळावरील नोंद केलेल्या मनुष्य दिवसाची गणना लक्षात घ्यावी व याप्रमाणे एकूण वार्षिक ताळमेळ घालावा. मानधन वितरीत करतांना कोणत्याही ठिकाणी अति प्रदान होणार नाही याची दक्षता संबंधित गट विकास अधिकारी यांनी घ्यावी.

४. देय मानधनाची अदायगी आवर्ती महिन्याच्या १० तारखेच्या आत संबंधित ग्राम रोजगार सेवकाच्या खात्यावर थेट ई-एफएमएस द्वारे जमा करण्यात येईल.

मात्र याप्रमाणे कार्यवाही करण्यापूर्वी संबंधित ग्रामरोजगार सेवकांचे ग्राम पंचायतीचे उपस्थिती प्रमाणपत्र घेणे बंधनकारक राहिल. सदरील उपस्थिती प्रमाणपत्र सादर करण्याची जबाबदारी संबंधित ग्रामरोजगार सेवकाची राहिल. उपस्थिती प्रमाणपत्र पुढील महिन्याच्या ५ तारखेच्या आत उपलब्ध

करून देण्याची जबाबदारी संबंधित ग्राम रोजगार सेवकाची राहिल. याप्रमाणे उपस्थिती प्रमाणपत्र उपलब्ध न झाल्यास त्या महिन्याचे मानधन त्या महिन्यात अदा करण्यात येऊ नये. पुढे उपस्थिती प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर, येणाऱ्या महिन्यांमध्ये प्रलंबित मानधना सह एकूण मानधन अदा करण्यात यावे.

५. या प्रमाणे कार्यवाही करताना ज्या ठिकाणी मजुरास १५ दिवसाच्या आत काम देता येऊ शकले नाही. अशा ठिकाणी बेरोजगारी भत्ता देण्याचा प्रश्न निर्माण झाल्यास, या बाबीची सविस्तर चौकशी करण्यात येईल. या बाबीसाठी जर ग्राम रोजगार सेवक दोषी नसेल तर, अशा ठिकाणी बेरोजगारी भत्ता दिलेल्या एकूण मनुष्य दिवसाची गणना देखील ग्राम रोजगार सेवकास देण्यात येणाऱ्या मानधनाच्या मनुष्य दिवसांमध्ये करण्यात येईल.

६. ग्राम रोजगार सेवक हे मनुष्यबळ ग्राम सभेमार्फत उपलब्ध करून घेण्यात आलेले आहे. तसेच, वरील तक्ता क्र.३ मध्ये मानधनाची गणना मासिक दिसत असले तरी ते मनुष्य दिवस निर्मितीवर अवलंबून आहे मासिक नाही. त्यामुळे सदरील मनुष्यबळाचे शासकीय सेवेवर कोणत्याही प्रकारचा अधिकार राहणार नाही .

❖ वर्ष २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात अदायगीची प्रक्रिया :

ग्रामरोजगार सेवकांचे मानधन वेळेवर प्रदान केले जात नाही ही समस्या वर्षानुवर्षे प्रशासनाला भेडसावत आहे. या शासन निर्णयान्वये मानधन प्रदानाची प्रक्रिया सुटसुटीत करणे हा प्रमुख हेतू आहे. करिता सन २०२०-२१ आर्थिक वर्षाचे मानधन प्रदानाची नवीन प्रक्रियेची अंमलबजावणी प्रायोगिक तत्वावर करण्यात येत आहे. सोबतच प्रक्रियेचे संगणकीकरणाचे कार्यही सुरु करण्यात आले आहे. यावर्षीच्या मानधनाची गणना करतांना माहे एप्रिल, २०२० पासूनचे मनुष्य दिवस गृहीत धरण्यात यावे.

आर्थिक वर्ष २०२१-२२ पासून नवीन सुटसुटीत प्रक्रिया अंमलबजावणीस उपलब्ध राहिल या बेताने प्रशासन कार्यरत आहे. सन २०१९-२० आणि त्या आधीच्या वर्षाचे मानधन प्रदानाची प्रक्रिया या आधीच्या धोरणाप्रमाणे राहिल. नवीन प्रक्रिया त्यास लागू राहणार नाही.

अ) २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात ५०० पेक्षा कमी मनुष्य दिवस निर्माण झालेल्या ग्रामपंचायतींसाठी एकूण कामाच्या ६% याप्रमाणे मानधन अदा करण्यात यावे.

ब) २०२०-२१ या आर्थिक वर्षात ५०० पेक्षा जास्त मनुष्य दिवस निर्माण झालेल्या ग्राम पंचायती साठी :

वर तक्ता क्र.३ मध्ये ० ते ७५१ दिवसांकरिता मानधन एकूण कामाच्या ६% असे नमूद असले तरी वर्ष २०२०-२१ करिता ० ते ५०० पर्यंत वर परिच्छेद (अ) प्रमाणे आणि प्रायोगिक तत्वावर ५०१ ते १५०० पर्यंत दरमाह रु.२००० प्रमाणे मानधन अदा करण्यात यावे. ७५१ वरील मनुष्य दिवसांकरिता तक्ता क्र.३ प्रमाणे दर लागू राहिल. या वर्षी विशेष बाब म्हणून प्रपत्र- "अ" चा वापर करून ग्राम पंचायत निहाय माहे फेब्रुवारी २०२१ अखेर निर्माण झालेले संकेतस्थळावरील मनुष्यदिवसाच्या नोंदीच्या आधारे मानधन रोहयो विभागाकडून सर्वाना कळविण्यात येईल.

माहे मार्च २०२१ चे मानधन अदा करताना प्रपत्र ब चा वापर करण्यात यावा. एकूण अंतिम देयकाची रक्कम निश्चित करताना माहे मार्च अखेर निर्माण झालेले एकूण मनुष्य दिवस विचारात घ्यावे. ही संख्या निश्चित करण्यासाठी १५ एप्रिल, २०२१ ही तारीख निश्चित करावी. या तारखेस सन २०२० - २१ या वर्षात योजनेच्या संकेतस्थळावर निर्माण झालेल्या एकूण मनुष्य दिवसाची संख्या प्रमाण मानून प्रपत्र - ब चा वापर करून एकूण देय रक्कम निश्चित करावी व एप्रिल महिन्याच्या २० तारखेपर्यंत ग्राम रोजगार सेवकास देय रक्कम अदा करावी.

निर्माण होणारे मनुष्य दिवसाची गणना करताना संचयित मनुष्य दिवसाची गणना करण्यात यावी .

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०३०८१४५०५६१९१६ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(नंद कुमार)

अपर मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. आयुक्त कृषी
२. सर्व विभागीय आयुक्त
३. आयुक्त मनरेगा, नागपूर
४. सर्व जिल्हाधिकारी
५. सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी
६. सर्व उपआयुक्त (रोहयो), विभागीय आयुक्त कार्यालय
७. सर्व उपजिल्हाधिकारी (रोहयो), जिल्हाधिकारी कार्यालय
८. सर्व उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (रोहयो/ग्रामपंचायत)
९. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी
१०. निवडनस्ती

प्रत माहितीसाठी,

- १) मा.मंत्री (रोहयो) यांचे खाजगी सचिव
- २) मा.राज्यमंत्री (रोहयो) यांचे खाजगी सचिव
- ३) अपर मुख्य सचिव (रोहयो) यांचे स्वीय सहाय्यक

प्रपत्र-ब

मनरेगा २०२० -२१ ग्रामरोजगार सेवकांना दयावयाचे मानधन माहे मार्च २०२१

अ. क्र.	ग्राम रोजगार सेवकाचे नाव	ग्राम पंचायतीचे नाव	तालुका	जिल्हा	मनरेगा (२०२०-२१) संकेतस्थळावर दि. १५/४/२०२१ रोजी नोंद केलेल्या मनुष्य दिवसांची संख्या	कोष्टक "अ" प्रमाणे			वजा करावयाची रक्कम (सन २०२०-२१ मधील मनुष्य दिवस अनुषंगाने दिलेली रक्कम) (माहे फेब्रुवारी २०२१ मधील रकाना ९ मधील रक्कम)	निव्वळ देय मानधन (रकाना ९ वजा रकाना १०)	अभिप्राय
						मनुष्य दिवस स्लॉब	दरमहा देय रक्कम	एकुण मानधन (रकाना ८ गुणील १२ महिने)			
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२